

Коцко Т. А.
канд. екон. наук., доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна;
Пурій Г. М.
канд. екон. наук., доцент
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
м. Дрогобич, Україна

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ РЕІНЖІНІРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективний розвиток сучасного промислового підприємства неможливий без орієнтації на реалізацію екологічно-орієнтованих пріоритетів через відповідну політику екологізації його діяльності. Екологізація є фундаментальною передумовою поступу країни в напрямі переходу до моделі сталого розвитку [1]. Саме тому, її засадничі принципи у багатьох країнах відображають у цілому ряді документів на державному рівні. Екологізація носить різноспрямований характер і передбачає використання відповідних методів, інструментарію, технологій тощо. Важливе завдання політики екологізації макrorівня – формування мотиваційних механізмів впровадження різного роду екологічних інновацій господарюючим суб'єктами.

В умовах системної макроекономічної нестабільності, хронічного дефіциту інвестиційних ресурсів вітчизняних підприємств, нерозвинутості інституцій ринку, суперечливої екологічної політики держави, мотиви екологізації суттєво обмежені, її цільові пріоритети носять дуже часто другорядний характер. Незважаючи на вказані проблеми, екологізація є одним з напрямів, який дозволяє не просто підвищувати еколого-економічну ефективність підприємства, формувати його новий імідж, але і реалізувати стратегічно важливі конкурентні переваги, створювати передумови розвитку економічного потенціалу.

У теорії та практиці управління напрацьовано цілий комплекс підходів до екологізації діяльності підприємства, розроблено методи, механізми та різного роду інструменти, які дозволяють вирішувати конкретні завдання екологізації на різних етапах його життєвого циклу [1-3]. Одним з важливих інструментів реалізації політики екологізації є екологічний реінжиніринг [3]. Поняття «екологічний реінжиніринг» тісно пов'язане з поняттям «реінжиніринг». Під реінжинірингом перш за все розуміють глибинну перебудову процесів підприємства, яка б дозволила реалізувати прихований потенціал, побачити нові можливості тощо [4].

Екологічний реінжиніринг пов'язаний з перебудовою процесів підприємства на основі збалансування екологічних та виробничих складових в системі чинників його розвитку. Зазначений інструмент ідентифікує резерви підвищення еколого-економічної ефективності підприємства через аналіз його процесів, оцінку вертикальних та горизонтальних комунікацій, діагностику внутрішньо-структурних складових організаційної системи під іншим кутом зору. Екологічний реінжиніринг можна розглядати як інструмент виявлення та обґрунтування допустимих меж екологічної орієнтації підприємства, яка б не просто балансувала екологічні та економічні пріоритети, а через їх раціональну інтеграцію посилювала можливості інноваційного розвитку, досягнення нових конкурентних переваг. Екологічний реінжиніринг дозволяє відійти від розуміння екологічної орієнтації підприємства як витратного напрямку. Здійснення екологічного реінжинірингу торкається у тій чи іншій мірі критичного аналізу усіх підсистем організаційної системи підприємства. Саме зазначений аспект ускладнює реалізацію даного інструменту в практичній площині. Екологічний реінжиніринг обумовлює необхідність комплексного перепроєктування елементів виробничої, фінансової, маркетингової, логістичної, ресурсної, кадрової, інформаційної та інших підсистем підприємства на основі їх ефективної інтеграції та спрямованості на екологічні пріоритети.

У певній мірі екологічний інжиніринг видається значно складнішим інструментом порівняно з реінжинірингом у його класичному розумінні. Адже існує необхідність урахування особливостей збалансування техніко-економічних, виробничо-організаційних параметрів організаційної системи. Крім того, екологічна орієнтація все ж пов'язана із збільшенням відповідних витрат.

М. Хаммер, як один з основоположників процесного підходу до управління підприємством, розглядав реінжиніринг як фундаментальне переосмислення бізнес-процесів, їх радикальне перепроєктування для досягнення істотних зрушень у таких показниках, як витрати, якість, рівень обслуговування і оперативність [4]. Говорячи про екологічний реінжиніринг, до уваги слід брати критерії екологічної та еколого-економічної ефективності виробництва, критерії екологічності продукції, аналізуючи їх у взаємозв'язку та взаємозалежності.

У практичній площині, реалізація проектів екологічного реінжинірингу пов'язана з певними труднощами. Треба мати на увазі, що екологічний реінжиніринг відображає концептуальну основу

процесного підходу до управління підприємством, передумовою ефективності якого є структурована системи управління на підприємстві, відповідний рівень розвитку організаційної культури, успішний досвід управління в цілому. Підприємство має бути готовим до використання такої технології з організаційно-управлінської, виробничо-технічної та технологічної точок зору.

Досліджуючи екологічний реінжиніринг як управлінську технологію, можна виділити такі основні його особливості:

- екологічний реінжиніринг передбачає оцінку цілого комплексу технологічних, економічних та організаційно-управлінських аспектів операційної діяльності у їх єдності та взаємозалежності;
- перебудова процесів підприємства через технологію екологічного реінжинірингу має забезпечувати досягнення збалансованості екологічних та економічних пріоритетів підприємства, формування інноваційного потенціалу розвитку;
- екологічний реінжиніринг слід розглядати як інструмент виявлення та обґрунтування допустимих меж екологічної орієнтації підприємства, як інструмент пошуку різного роду механізмів балансування екологічних та економічних цілей підприємства;
- ефективність екологічного реінжинірингу можна оцінювати на основі критеріїв еколого-економічної ефективності виробництва, оцінки еколого-економічних збитків підприємства, екологічності продукції, інноваційної гнучкості тощо;
- екологічний реінжиніринг можна використовувати як інструмент системного аналізу та перепроєктування потоків підприємства з метою вирішення комплексу виробничо-економічних, технологічних та організаційно-управлінських проблем різного рівня;
- екологічний інжиніринг може бути ефективним інструментом вирішення як локальних завдань підприємства, так і його екологічно-орієнтованої перебудови в цілому;
- ефективність екологічного реінжинірингу в практичній площині залежить від багатьох чинників – функціональної структурованості системи управління, досвіду стратегічної орієнтації підприємства, рівня розвитку організаційної культури, технологій тощо;
- екологічний реінжиніринг є ефективним інструментом забезпечення екологічної безпеки промислових підприємств, особливо техногенно небезпечних підприємств, він дозволяє оцінювати ризики в умовах перебудови операційної системи, диверсифікації виробничої діяльності тощо.

Екологічний реінжиніринг, через переосмислення та перебудову моделі розвитку підприємства, може забезпечувати появу цілого ряду переваг – за витратами та ціною продукції, її якістю та екологічністю, гнучкістю операційної системи, швидкістю прийняття та реалізації інноваційно-орієнтованих рішень, адаптивністю підприємства в цілому. Серед найважливіших переваг слід відзначити розвиток інноваційного потенціалу та посилення адаптивності підприємства. У перспективі, з огляду на тенденції змін у зовнішньому середовищі підприємств, зазначені переваги визначатимуть стратегічну конкурентоспроможність. А вже екологізація діяльності підприємства набуватиме все більшого значення з точки зору реалізації стратегічних інтересів розвитку промислових підприємств незважаючи на певну витратність даного напрямку політики. Посилення євроінтеграційних процесів в Україні лише сприятиме актуалізації її пріоритетів. В Україні, де в силу комплексу об'єктивних причин відсутні мотиви екологізації, все ж спостерігається розвиток екологічного ринку, – екологічних технологій, товарів, послуг, знань тощо. Крім того, структурна перебудова економіки неминуче супроводжуватиметься переходом від парадигми природокористування до парадигми природогосподарювання, на що акцентується увага у [1].

Ефективне використання даного інструменту в управлінській практиці потребує відповідних змін у системі управління підприємством, адже екологічний реінжиніринг як технологія, має бути інтегрованим у базовий механізм управління. Непростим завданням у цьому відношенні є відповідне об'єднання фахівців у сфері менеджменту, технологій виробництва, екології, інформаційних систем та спрямованість їх зусиль на реалізацію конкретних завдань екологізації в межах тої чи іншої організаційної системи з характерною для неї специфікою. Зазначений аспект проблеми суттєво актуалізує принципи системності та науковості при впровадженні даного інструменту в практику управління підприємствами, адже неготовність організації до процесного підходу несе у собі значні ризики пов'язані не просто з додатковими витратами, а з дезорганізацією організаційної системи.

Література:

1. Харічков С. К., Крутякова В. І. Ключові орієнтири інноваційної моделі економіки України на засадах сталого природо господарювання. *Економіка: реалії часу*. 2014. № 2 (12). С. 175-183.
2. Таранюк Л.М. Науково-понятійний апарат реінжинірингу бізнес-процесів підприємства. *Механізм регулювання економіки, економіка природокористування, економіка підприємства та організація виробництва*. 2009. № 4. Т. 1. С. 97-104.
3. Никола С.О., Садченко Е.В. Формирование системы экономического стимулирования природопользования в условиях экологизации предпринимательской деятельности. Устойчивое развитие: сб. науч. тр. Болгария, София, 2014. Вып. № 20. С. 62-70.
4. Хаммер М., Чампі Д. Реінжиніринг корпорації: маніфест революції в бізнесі. СПб., 2000. 332 с.